

KÜLTÜR VE MİRAS

Kazanım : Somut kalıntılardan yola çıkarak kadim uygarlıkların insanlık tarihine katkılarını fark eder.

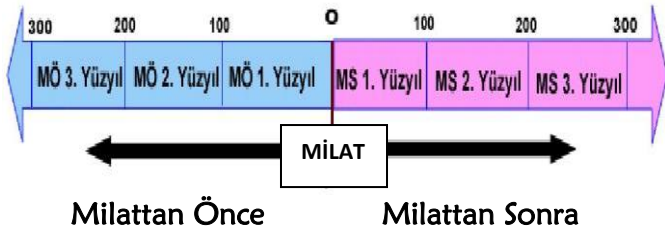
TARİHE YOLCULUK

TARİH: geçmişte yaşamış insan topluluklarının yaşamlarını belgelere dayanarak neden-sonuç ilişkisi içerisinde inceleyen bilim dalıdır. Tarihi incelerken geçmişini daha kolay algılayabilmek için dönemlere ayırıyoruz.

YÜZYIL: Yüz yıllık zaman dilimine denir.

Milattan (Hz İsa'nın doğumu) itibaren 1. yüzyıl, 2. yüzyıl, 3. yüzyıl olarak adlandırıyoruz. Milattan önceki yüzyılları belirtirken M.Ö veya İ.Ö (İsa'dan Önce) olarak adlandırıyoruz. Milattan sonrakileri belirtirken M.S veya İ.S (İsa'dan sonra) şeklinde belirtiyoruz.

MİLAT: Hz. İsa'nın doğumudur. Takvimde 0 (sıfır) olarak kabul edilir.

Bir tarihin hangi yüzyıla ait olduğunu bulmak için; son iki basamağı silinir ve kalan sayıya 1 (bir) ilave edilir.

Örnek: 1998 yılının hangi yüzyıla ait olduğunu bulalım:

1998 = 1998 geriye 19 kalır. 19+1= 20. yüzyıl olarak buluruz.

Örnek: 657 yılının hangi yüzyıla ait olduğunu bulalım 657= 657 geriye 6 kalır. 6+1 = 7. yüzyıl

ÇAĞ : benzer sosyal ve siyasal olayların yaşandığı dönemlere denir. Yazının bulunmasından önceki çağlara tarih öncesi çağlar (devirler), yazının icadından sonraki çağlara ise tarih çağları denir.

ANADOLU'DA KURULAN MEDENİYETLER

Hititler – Frigler – Urartular

Lidyalılar - İonyalılar

HİTİTLER

- ✓ Kızılırmak ve çevresinde kurulmuştur.
- ✓ Başkentleri bugün Çorum ili sınırları içinde kalan **Hattuş** (Boğazköy) tır.
- ✓ Devletin başında kral bulunurdu.
- ✓ Kral aynı zamanda baş rahip, baş komutan ve baş yargıçtı. (Yani ordunun ,dinin, ve yargı işlerinin başında bulunuyordu)
- ✓ Kraldan sonra en yetkili kişi kraliçe olup, kraliçelere **Tavananna** denirdi. (Bu kadına değer verildiğini gösterir.)
- ✓ Devlet meselelerinin görüşüldüğü yere **Pankuş** denirdi.
- ✓ Çok Tanrılı bir dine inanıyorlardı. (Bin Tanrılı toplum olarak anılıyorlardı.)
- ✓ Tanrıların ve krallarının resimlerini kaya üzerine **kabartma** şeklinde yapmışlardır. (Bu da **taş işçiliği**nde ileri olduklarının göstergesidir.)
- ✓ Halk hür, yarı hür ve esirler olmak üzere sınıflara ayrılmıştı.
- ✓ Ekonomileri tarıma dayalı olup maden işlemeciliğinde ileri gitmişlerdir.

- ✓ Ordu piyade ve atlı askerlerden oluşuyordu. Hititler Mısırlılarla Suriye toprakları için yaptıkları savaş sonrasında imzalanan **Kadeş Antlaşması** tarihin **ilk yazılı antlaşmasıdır**.
- ✓ Hititlerde **resim yazısı (hiyeroglif)** ile **çivi yazısı** kullanılmıştır.
- ✓ Hititlerde kralların yaşamlarını anlatan yıllıklara **ANAL** adı verilir.Anallar tarihin ilk tarafsız metinleridir.
- ✓ M.Ö 700 tarihinde Asurlular tarafından yıkılmıştır.

FRİGLER

- ✓ Sakarya ırmağı çevresinde başkentleri Polatlı yakınlarındaki **Gordion** olmak üzere kurulmuşlardır.
- ✓ Efsanevi kralları **Midas**'tır. (Midasın dokunduğu herşeyi altına çevirdiği ve eşek kulaklı olduğu yönünde efsaneler vardır.)
- ✓ Tarıma çok önem vermişler, tarımı korumak için kanunlar koymuşlardır. (Friglerde saban kıranın ve öküz öldürenin cezası ölümdü.)
- ✓ Çok tanrılı dine inanmakta olup en önemli tanrıçaları **Kibele** idi
- ✓ Friglerin soyluları ve krallarını gömdükleri ağaçtan yapılmış ve üzeri toprakla örtülü yığma mezarlara **Tümülüs** adı verilirdi.
- ✓ Hayvancılık faaliyetlerine önem veren Friglerin tiftik keçisinin kılından dokudukları **tapates** adı verilen halı ve kilimleri ünlüdür.
- ✓ **Fibula** denilen çengelli iğneler yapmışlardır. (Bu madencilikte ileri olduğunu gösterir.)

URARTULAR

- ✓ MÖ 860 ılı yıllarda Doğu Anadolu'da Van Gölü çevresindeki **Tuşpa** başkentleri olmak üzere kuruldu.
- ✓ **Taş ve maden işçiliğinde** ileri gitmişlerdir.
- ✓ Çivi ve hiyeroglif yazısını kullanmışlardır.
- ✓ Tarımı geliştirmek için **barajlar, göletler kurdular**. Su kanalları açarak sulama yapmışlardır.
- ✓ Tanrıları Haldi için **Şamran Kanalı** yapmışlardır.
- ✓ Oda şeklinde **kaya mezarları** yapmışlardır. Ölümünden sonra yaşama inandıkları için mezarlarına insanların günlük kullandığı eşyaları konmuştur.
- ✓ Dinleri çok tanrılı idi (Hititlerden etkilenmişlerdir.)

LİDYALILAR

- ✓ Gediz ve Menderes ırmakları arasında yaşadılar. Frig hakimiyetinin sona ermesi ile bölgeye hakim oldular. Başkentleri **Sard**'dir.
- ✓ Efesten başlayıp , Mezopotamya'da Asurluların başkenti Ninovaya kadar uzanan **Kral Yolu'nu** yaptılar.
- ✓ **Parayı ilk bulan** uygarlıktır. Böylece değiş tokuş (takas) usulüne son vermişler ve ticari ilişkilerde kolaylık sağlamışlardır.
- ✓ Çok tanrılı inanış vardır.
- ✓ Kısa sürede yıkılmışlardır. Sebebi ordularının çeşitli kavimlerden toplanan ücretli askerler oluşmasıdır.
- ✓ M.Ö. 547'de Persler tarafından yıkıldılar.

İYONYALILAR

- ✓ İyonlar, **polis** adı verilen şehir devletleri kurdular. M.Ö. XII. yüzyıldan itibaren Efes, Milet, Foça gibi şehirleri kurdular.
- ✓ Yöetimde **Tiran** adı verilen güçlü devlet adamları vardır.
- ✓ Deniz ticareti sayesinde zenginleşen iyonlarda özgür düşüncenin olmasını sağlamıştır.
- ✓ Özgür düşünce sayesinde bilim ve sanat faaliyetleri gelişmiştir. (Tales, Pisagor, Herodot, Hipokrat, Diyojen önemli bilim adamlarıdır.)
- ✓ ****Anadolu'da kurulan ilkçağ uygarlıkları içinde en gelişmiş olanıdır.**
Çünkü; İyonlar, ticaret yollarının bitiş noktasındadırlar ve doğu batı arasında köprü vazifesi görürlerdi.

MEZOPOTAMYA UYGARLIKLARI

Asurlular, Sümerler, Babilliler

Elamlılardır. Akadlar

Mezopotamya: Dicle ve Fırat nehirleri arasında kalan bölgeye denmiştir. Verimli topraklara ve yaşamaya uygun iklime sahip olması nedeniyle bir çok topluluk buraya yerleşmiştir.

SÜMERLER

- Şehir devletleri halinde yaşadılar. Bu şehirleri **Ensi veya Patesi** denilen rahip krallar yönetiyordu.
- Kral aynı zamanda baş rahip, baş komutan ve baş yargıçtı. Kraldan sonra en yetkili kişi kraliçedir.
- Tarihte **ilk kez yazıyı** kullanmışlardır. BöyleceTarih çağları başlamıştır.
- **İlk tekerleği** buldular

- Dinleri çok tanrılı idi. Tapınaklarına **Ziggurat** denirdi. Zigguratların alt katı depo ve Pazar yeri. Orta kat eğitim yapılan yer ve en üst katta gözlemevi olarak kullanılıyordu.
- **Gözlemevinin** olması **astronominin** gelişmiş olduğunu gösterir.
- Tarihte bilinen **ilk yazılı kanunlar** Sümerler tarafından yapılmıştır. **Urgakina ilk kanunları** yapmıştır.
- Sümerler matematik ve Astronomide ileri gitmişler ayın hareketlerine **takvim** yapmışlardır.
- **Tufan ve Gılgamış destanları** meşhurdur

ASURLULAR

- Yukarı Mezopotamyanın Fırat ve Dicle nehirleri çevresi ile Anadolunun güneyi İran bölgesinde kurulmuşlardır.
- Kral yolu üzerinden Anadolu ile **ticaret** yaptılar.Anadoluya kullandıkları çivi yazısını getirdiler.Böylece Anadolunun Tarih çağlarına girmesini sağladılar.
- **İlk kütüphaneyi** yaptılar.
- Dinleri çok tanrılı idi.
- Geliştirdikleri **ağırlık ve uzunluk ölçülerini** daha sonra Yunanlılar ve Romalılar kullanmışlardır. Bu durum kültürel etkileşiminin olduğunu gösterir.

BABİLLER

- Dinleri çok tanrılı idi. Tapınaklarına **Ziggurat** denirdi.
- **Astronomi** ile ilgilenmişler, güneş ve ay tutulmalarını kaydetmişlerdir. **Sümerlerden etkilenmişler**, bir çok alanda onları geçmişlerdir.
- **Babilin asma bahçeleri** meşhurdur.
- Hammurabi eski kanunlardan yararlanarak **Hammurabi Kanunlarını** oluşturmuştur. Çok sert kanunlar yapmıştır.(kısasa kısas)

Kazanım : Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesneleri ve eserleri tanıtır.

GÜZEL ÜLKEM

Ülkemiz, en eski çağlardan itibaren önemli bir yerleşim merkezi olmuştur. Bunda hem iklimin yaşamaya elverişli olması; hem de verimli toprakların bulunması etkilidir. Yurdumuzun bu özellikleri tarih boyunca pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmasını sağlamıştır.

Doğal Varlıklarımız

Doğada insan eli değmeden oluşan ve gezilip görülebilecek özelliği olan unsurlara doğal varlık denir. Dağ, deniz, ova ırmak, göl, orman vb. gibi

- ✓ Doğal varlıkların yapılışında insanlar görev almamışlardır.
- ✓ Doğanın kendisinde var olan coğrafi unsurlardır.
- ✓ İnsanlar tarafından sonradan keşfedilmiş ve çevresine yeni yerleşim yerleri kurulmuştur.

Ülkeler, doğallığın bozulup kaybolmaması için o bölgeyi koruma altına alırlar.

Denizler, deniz kıyıları, adalar, doğal oluşumlar, karlı dağlar, göller, ırmaklar, ormanlar ve milli parklar turistlerin gezip konakladığı başlıca yerlerdir.

Ülkemizdeki güzelliklerden biri de doğal parklardır. Doğal parklar, manzarası ve farklı nitelikleri olduğundan koruma altına alınmış yerlerdir. En bilinen doğal parklar arasında; Kuş Cenneti, Uludağ, Yedigöller vardır.

Yurdumuzun Belli Başı

Doğal Güzellikleri

Damlataş Mağarası - Antalya

Pamukkale Travertenleri – Denizli

Manavgat Şelalesi – Antalya

Saklıkent – Muğla

Kelebekler Vadisi – Muğla

Cennet ve Cehennem Mağaraları – Mersin

İnsuyu Mağarası – Burdur

Kuş Cenneti – Balıkesir

Abant Gölü – Bolu

Ağrı Dağı – Ağrı

Peri Bacaları – Nevşehir

Harbiye Şelaleleri—Harbiye /Antakya

Palandöken Dağı-Erzurum

Uludağ – Bursa

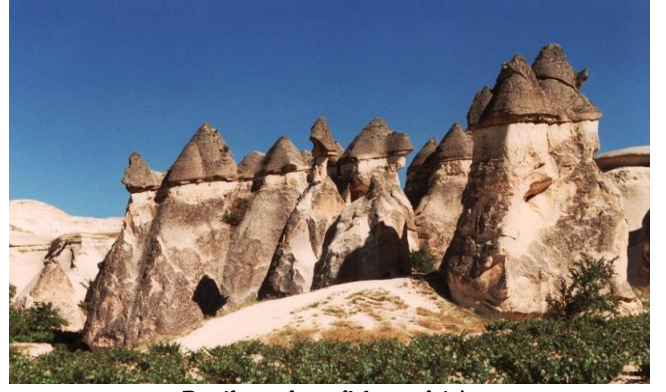
Pamukkale (Denizli)

Abant Gölü (Bolu)

Kelebekler Vadisi (Muğla)

Peribacaları (Nevşehir)

Damlataş Mağarası (Antalya)

Yedigöller milli Parkı (Bolu)

Ayder Yaylası (Rize)

Manyas Kuş Cenneti (Balıkesir)

Tarihi Eserlerimiz

Tarihi eserler, geçmiş uygarlıklardan bugüne kadar kalan din, bilim, düşünce, sanat, edebiyat ve mimari gibi alanlarda ortaya konan eserlerdir.

- ✓ Tarihi eserler insanlar tarafından yapılmışlardır.
- ✓ Tarihi eserler koruma altındadırlar. Zarar görmemeleri için korunurlar.
- ✓ Tarihi eserler insanlığın ortak mirası olduğundan ziyaretçilere açık tutulur.

Saraylar, evler, köprüler, tiyatrolar, kaleler, camiler, kiliseler, hamamlar, ve kervansaraylar tarihi eserlere örnek verilebilir.

TARİHİ ESERLERİMİZ

Selimiye Cami – Edirne

Yeşil Türbe – Bursa

Efes Antik Kenti – İzmir

Topkapı Sarayı – İstanbul

Nemrut Harabeleri – Adıyaman

Artemis Tapınağı – İzmir

Sümela Manastırı – Trabzon

Aspendos Tiyatrosu – Antalya

Apollon Tapınağı – Aydın

Troia Antik Kenti – Çanakkale

Balıkli Göl – Şanlıurfa

Zeugma Antik Kenti – Gaziantep

Ani Harabeleri – Kars

İshak Paşa Sarayı-Ağrı

Safranbolu Evleri-Karabük (Kastamonu)

Akdamar Kilisesi- Van

Saat Kulesi/Artemis Tapınağı – İzmir

Ayasofya (İstanbul)

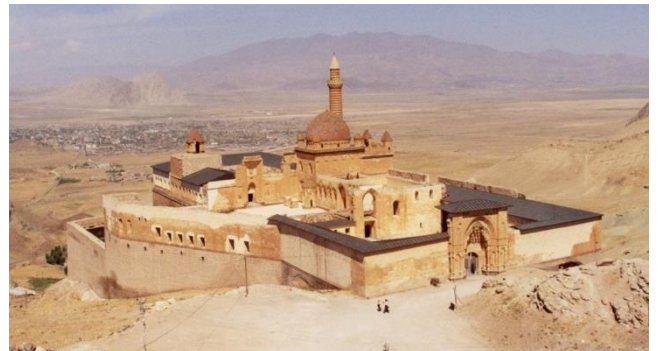
Selimiye Cami (Edirne)

Dolmabahçe Sarayı(İstanbul)

Efes Antik Kenti (İzmir)

İshak Paşa Sarayı (Ağrı)

Aspendos(Antalya)

Çatalhöyük(Konya)

Çifte Minareli Medrese (Erzurum)

Safranbolu Evleri (Kastamonu)

Ani Harabeleri (Kars)

Kazanım : Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler.

KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİMİZ

Uzun zamandan beri geçerli olan kültürel kurallara “gelenek”, geleneklere uygun hareket etmeye ise “örf” denir. Gelenek, görenek, örf, adet toplumumuzun yazısız kurallarındandır. Yemek ve sofr düzenleri, misafir karşılama, uğurlama, bayram ziyaretleri, törenler geleneklerimizden bazılarıdır. Türkiye’nin kültürel yapısı, tarihinin derinliklerinden gelen çok zengin ve çeşitli kültürlerin birikiminden oluşmuştur.

- Kültür, ülkeden ülkeye değişebileceği bir ülke içinde bölgeden bölgeye hatta yöreden yöreye de değişebilir.
- Birbirine komşu olan iki köy arasında bile konuşma şivesi, düğün ve nişan geleneği, giyim ve kuşam şekli gibi az ya da çok kültürel farklılıklar olabilir.

- Ege Bölgesi'nde **zeybek** oynanırken Karadeniz Bölgesi'nde **horon** oynanır.
- Ege Bölgesi'nde zeytin bol miktarda yetiştirildiğinden bu durum yemeklerine de yansımıştır. Yemekleri genellikle zeytinyağlı ve bitki ağırlıklıdır. Karadeniz Bölgesi'nde ise yemekleri genellikle tereyağlı ve balık ağırlıklıdır.
- Karadeniz Bölgesi'nde bol ormanlık yapısı ve yağmurlu olmasından dolayı köy evleri ağaçtan yapılır. Evlerde çatı bulunur. Bölgenin iklimi ve bitki örtüsü insanların yaşamına, barınma ve beslenmesine etki eder. Yörelere arasında farklı ev tipi ve yemek çeşitleri görülür.
- Hayvancılıkla uğraşan Doğu Anadolu Bölgesi'nde daha çok et yemekleri yapılır.
- Balıkçılığın yaygın olduğu Karadeniz Bölgesi'nde ise balıklı yemek türleri yapılır.

Türkülerimiz: kültürümüzün öğelerinden biridir. Her yörenin ayrı türküsü ayrı ezgisi vardır. Ülkemiz insanı acısını, sevincini, yiğitliğini türkülerle anlatmıştır.

Kıyafetlerimiz:

Kültürümüzün unsurlarındandır. Yöresel kıyafetlerimiz inançlarımızı ve geleneklerimizi yansıtır. Yöresel giysilerde bölgeler arasında farklılıklar vardır. İklim, giysi seçiminde etkilidir. Bindallı, yemeni, şalvar, cepken vb.

Tarihi evlerimiz:

Yaşam biçimimizin göstergesidir.

- ✓ Ege Bölgesi'nde yazlar çok sıcak olduğundan evler kesme taştandır ve beyaza boyanır.
- ✓ Karadeniz Bölgesi'nde yağmurun sık yağması ve ormanın bol olmasından dolayı köy evleri ağaçtan yapılır.

- ✓ Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ise yazın serin, kışın sıcak olan kubbeli toprak evlerde yaşanır. Orman olmadığı için evler topraktan yapılmıştır. Evlerin bir kısmı çatısızdır.

Mimari Eserlerimiz

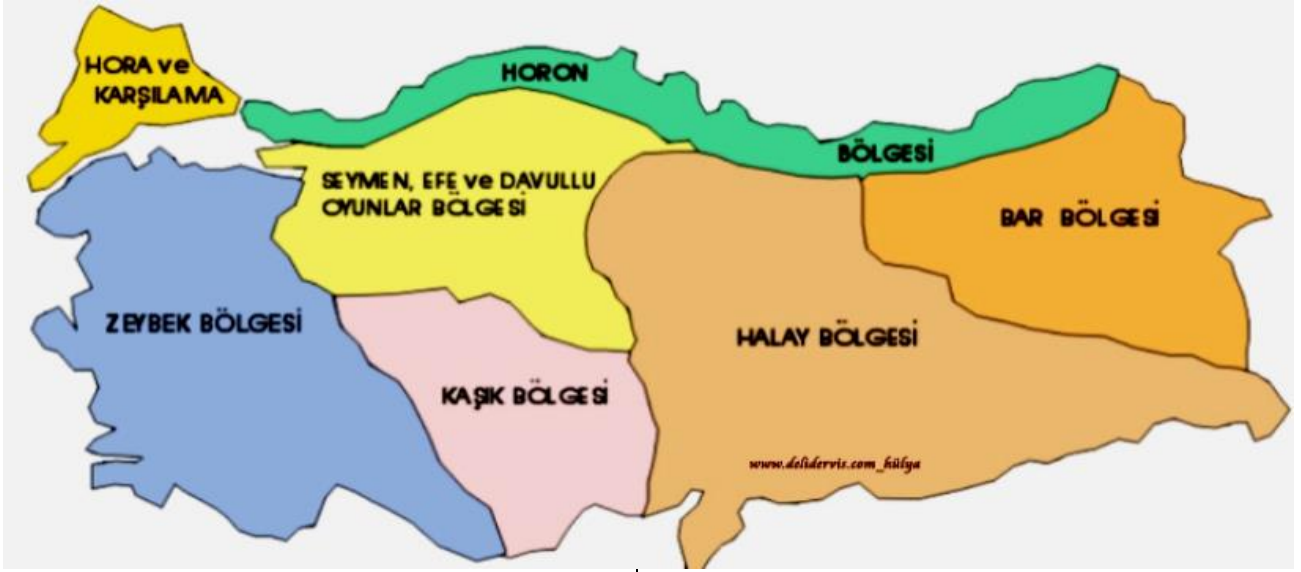
Kültürel zenginliğimizin bir başka kanıtı da **mimari eserlerimizdir**. Evler, köprüler, saraylar vb. gibi eserler tarihimizin tanıklarındır. Geçmişle günümüz arasında köprü olan bu eserler Türk mimarisinin en güzel örneklerini oluşturmaktadır. Bu kültürel öğelerimizin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması hepimizin görevidir. Bu doğrultuda ülkemizin çeşitli bölgelerinde geleneksel Türk evleri koruma altına alınmıştır. **Safranbolu, Beyazıt, Amasya** evleri birer müze konumundadır.

El Sanatlarımız:

Binlerce yıllık geçmişe sahip olan Anadolu, geçmişi kadar zengin ve çeşitli el sanatları geleneğine sahiptir. El emeği ve göz nuruyla oluşturulan el sanatlarımıza, Anadolu insanının duyguları yansımıştır.

Adıyaman-Kilim	Gaziantep-Bakırcılık
Isparta-Halı	Siirt-Battaniye
Kütahya-Çinicilik	Afyon-Mermercilik
Kastamonu-Baston	Erzurum-Oltu taşı
Nevşehir-Çömlekçilik	Eskişehir-Lületaş

Halk Oyunlarımız: Kültürümüzün    erinden olan halk oyunlarında, bölgenin coğrafi özelliklerine göre değişik hareketler ve kıyafetler oluşmuştur.

- **Asker u urlama;** askerlik çağına gelen gençler törenle askere gönderilir ve d n   nde kar  lanır.

- **Dini bayramlar;** birlik ve beraberli imizin güçlendiği, toplumsal dayanışmanın kuvvetlendi i günlerdir. (Kurban ve Ramazan Bayramları).

- **Milli bayramlarımız;** yurdumuzun d   man i  galinden kurtuluşu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun sembolüdür. (30 Ağustos Zafer Bayramı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı).

- **D   nlerimiz;** akrabaların, kom  uların, arkadaşların bir araya geldiği eğlenceli ve mutlu g nlerimizdir.

- **Mevsimlik Bayramlarımız;** Nevruz, Hıdırellez

- **  enliklerimiz, Festivallerimiz;** Yaz aylarında yaylalarda    itli eğlenceler düzenlenir. Hıdırellez günü piknik yapılır. Nevruz'da büyük ate ler yakılır ve üzerinden atlanır.

Yemeklerimiz: Ülkemizin her yöresinin ekonomik imk nları ve geçmişten gelen alı anlıkları, kendine has yemek türlerinin oluşmasında etkili olmuştur.

Hatay - k nefesi

Afyon - kayma ı

Kayseri - pastırması

 zmit - pi maniyesi

Bursa -  skender kebabı

Van - otlu peyniri

Balıkesir - h   merimi

Mersin - tantunisi

Gaziantep - baklavası

Maraş - dondurması

Adana - kebabı

Karadeniz - hamsi

Erzurum - Ca  kebabı

Nevşehir - Gözleme

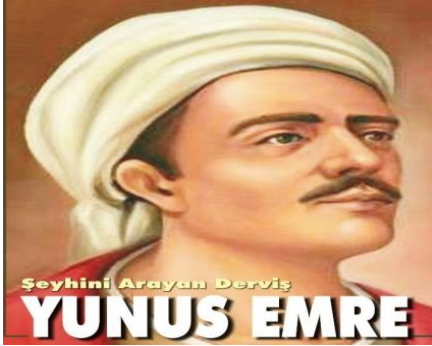
Kayseri - Mantı

 anlıurfa -  i  köfte

Ege'nin zeytinyağlı yemekleri

*Önemli Kişilerimiz

Ülkemizde bazı şehirler, ünü dünyaya yayılmış Türk büyükleri ile tanınmıştır. Bu kişilerin ortaya koydukları eserler ve düşünceler tüm insanlığın beğenisini kazanmıştır. Bunların en önemlileri şunlardır:

[illegible]